

**NAROČNINA ZA JUGOSLAVIJO ČETRTLETNO DIN 15
CELOLETNO DIN 60/ZA
INOZEMSTVO JE DODATI
POŠTINO/ OGLAŠI PO
CENIKU/ POSAMEZNA
ŠTEVILKA PO DIN 1
RAČUN POŠT. HRANILNICE 13.188**

ORJUNA

**VREDNIŠTVO IN VPRAVA
V VČITELJSKI TISKARNI/
ROKOPIŠI SE NE VRA-
TAJO/ ANONIMNI DO-
PIŠI SE NE PRIOBČV-
TEJO/ POŠTINA PLA-
ČANA V GOTOVINI
TELEFON ŠTEV. 2906**

Krize v gnilobi.

Jugoslavija je spočeta v znamenju kriz, krize jo spremljajo v deseto leto njenega obstanka in bodo njene edine čestilke in praznovanke prvega pomembnega jubileja. Važne krize v politiki, krize v gospodarstvu, v narodnem življenju in v eksistenci vsakega posameznega državljanca. Kam vodi ta pot? Kje je konec nesreče? In kje so vzroki, ko je vendar državi že od narave dan ves pogoj, da živi v najlepšem blagostanju, da se razvija do skrajne popolnosti, do zavisti sosedov in nesosedov? Kje so vzroki teh večnih kriz, ki se prelivajo druga v drugo, od dneva do dneva in ne najdejo nikjer konca in meje? Odgovor je lahek, ker ga ima vsak pobalin na jeziku: Partije so tam gori na krmilu, nesrečne partije, ki nimajo smisla za časovne razmere, nimajo pomovanja o trenutnem položaju — človeku se zdi, da so zaprte nekam sredi puščave v brlogu, kjer uganjajo svoje divje orgije, pa ne vidijo časa, ki neizprosno beži mimo. Partije so krivci, ker ne razumejo naroda, katerega hočejo zastopati, ne razumevajo države, ki jo je ustvaril narod z lastno krvjo in s tisočeriimi mukami — partije grede preko srmatih kriz in hočejo, da izkopljejo državi prezgodnji grob.

Ves narod gori za splošno narodno konsolidacijo, brezpomembne zadevice in kaprice posameznih plemen je že davno vrgel v pozabnost, saj brez volje in navdušenja naroda ni niti ne bilo prišlo do ujedinenja. Ali svojevolično in s sebičnimi interesi so se vzpeli lažni političarji na tribuno narodnega predstavnštva in so hazardirali od prvega početka do danes za narodov blagor, pa niti pojma nimajo, kaj zastopajo in čemu so se postavili narodu na čelo. Njim gre za partijo, za desetino ljudi, ki predstavljajo stranko in so si izvolili same sebe za glavo partije, in narod naj drvi za njimi, ko niti ne ve, čemu in zakaj se peha; saj oni zastopniki niti sami ne vedo, kaj hočejo in kam naj krenejo, ko jim je ves narod in njegove potrebe in njegove zahteve deveta vas. Gniloba v partijah, ki bi bile morale izginiti z zemeljskega površja že pred pol stoletja, ko se je narod svobodno emancipiral v svojih težnjah in nacionalnih zahtevah; to je gniloba naših partij, ki bi jo bil moral narod že prvi dan ujedinenja spraviti s tal svobodne domovine in jo uničiti za vselej.

Iz gnilobe se more izcimiti samo gniloba; gniloba pa je v stanju, da razkrajja ves zdrav organizem, kolikor ga je še ostalo v narodnem telesu. Naravno mora izzvati reakcijo, ker se zdravi ud brani gnile infekcije. In se rode spopadi, ki so samo posledice zdravega razuma; čez noč mora izbruhniti odpor, čigar cilj je edino ta, da se izžene iz telesa gniloba — današnje partije morajo likvidirati z vsemi svojimi predstavniki vred! Dokler se bodo one krčevito oprijemale vladnih jasi, narod ne bo imel mira, ampak bo začel gniti po zaslugi partij, ki se krmijo od dneva do dneva od samih kriz in se na ta način pred svetom umetno vzdržujejo kot nenadomestljivi politiki, brez katerih bi država zdvela vratolomno v prepad in pogubo.

Odpor proti tej gnilobi postaja pri nas vedno odločnejši. Mi ga bomo netili brez usmiljenja, dokler se narodno telo popolnoma ne ozdravi in obračuna z onimi, ki se zajedajo vanj kakor strupene pijavke in mu hromé ves odporni organizem. Dovolj naj bo deset let srmatnega življenja pod prazno sugestijo špekulativnih strank in ambicioznih, domišljavih ter sami vase zaljubljenih njenih predstavnikov! Zadnja kriza vladnega samoznanstva nam je razločno pokazala, da tako ne gre več dalje in ne sme iti dalje! Kaj zato, če je sedaj dr. Korošec prvi priprezal vrh lestve, saj stoje na klinih še vedno isti ljudje, ki strašijo po naši politiki že od pamtiveka! Partizani so se navadili svoje lestve in še malo jim ni mar, na katerem klinu stoje in kdo jim pridiguje za najvišjega klina, saj so z dr. Korošcem bratci istega duha in mišljenja.

Treba je odpora, treba je samo pobude, da narod sam pograbi za tisto lestvo in otrese z nje neokretne in nerazumne samozvance, ki kujejo strašno bodočnost v svojem otročjem in nerazsodnem duhu za ves narod. In to pobudo hočemo širiti vedno bolj, saj se čutimo močne in zdrave in vemo, da se nas niti najmanj ni prišla ona gniloba, ki je že popolnoma zastrupila naše partizane, ki niso za nobeno narodno delo več. Ker pa smo zdravi, se nas bodo oklenili še vsi oni tisoči, ki jih še ni okužila gniloba partizanov. In zdrav element bo ustvaril novo državo, tako državo, kakršno zasluži narod — zdravo, krepko, nepremagljivo in jugoslovajsko.

Ob drugi obletnici razpusta Orjune.

Dne 27. t. m. poteče dve leti odkar je prejel oblastni odbor Orjune v Ljubljani sledeči odlok policijskega ravnanja v Ljubljani:

»Po odloku ministrskega sveta od 29. junija 1926 se imajo radi protizakonitega oboroženega napada Orjune na policijo na Vidov dan 1926 v Ljubljani razpustiti ljubljanski oblastni odbor in vsi mestni (krajevni) odbori Orjune njegovega področja ter ustaviti vsako nadaljnjo njegovo delovanje.

Vsled tega je glasom odloka velikega župana ljubljanske oblasti Pov. S. br. 285 z dne 26. julija 1926 po naredbi gospoda ministra za notranje zadeve k br. 1658 in pov. br. 1241 na temelju § 24. zakona z dne 15. novembra 1867 drž. zakona št. 134 razpušča naslovljeno društvo in prepoveduje vsako nadaljnje delovanje in vsak javni nastop te organizacije, kakor tudi vsako nošenje društvene uniforme po članih razpuščenih organizacij.

O tem se obveščate s pripombo, da se hkrati pooblašča tukajšnji uradnik g. policijski svetnik Kokalj, da glede imovine razpuščenega društva postopa po predpisih § 27. društvenega zakona.

Policijski direktor dr. Guštin.

Kazenska preiskava je dognala, da se znanega incidenta v Prešernovi ulici niso udeležili člani ljubljanskih organizacij, temveč zunanji udeleženci, zato smatramo odlok takratnega notranjega ministra (Maksimoviča) za nezakonit. Nič niso pomagali protesti in izjave takratnega novosadskega oblastnega čelnika Dobroslava Javdjevica v »Vidovdanu«, da prevzame vso odgovornost za dogodek v Prešernovi ulici na svoja ramena. Motil bi se pa oni, ki bi mislili, da Orjuna ni bila na razpust opozorjena. Znano nam je bilo že davno poprej, da se je g. Ninčič, takratni zunanji minister, vdal moleddovanju italijanskega poslanika gen. Bordera, da razpusti naše organizacije, katere so mu bile radi bližnje italijanske meje zelo nevarne. Brez vzroka se seveda ni mogel izdati odlok o razpustu, zato se je g. minister poslužil Vidovdanskega incidenta ter prav po salomonsko odredil razpust obmejnih organizacij, med tem ko smejo Volvodinske še nadalje nemoteno delovati!

Odkrito priznavamo, da je bilo članstvo upravičeno ogorčeno, ker je bil odlok dostavljen štiri dni pred odkritjem spomenika pok. kralju

Petru Osvoboditelju. Pripravljala se je udeležba do 1200 uniformiranih Orjunašev, med njimi deputacije iz Vojvodine in Dalmacije. Nestrpno se je čakalo na ta Veliki praznik, ki je pa prinesel toliko razočaranj.

Prišel je 1. avgust 1926 in naše četniške sekcije so vključile razpust pohitele v Gorenjsko metropolo — seveda v civilnih oblekah. Gostje iz mariborske in zagrebške oblasti, kateri so hoteli prisostvovati, so bili po policijskih organih zadržani na izhodnih postajah ali pa v Ljubljani, ter so se nekateri izmed njih oblekli samo, da morejo videti kralja. Kakšno čustvo je prevevalo naše izven zakona stavljenost članstvo, si pač lahko vsak nacionalist sam predstavlja. Kako je bilo pri sreči bivšim dobrovoljcem in sivolasemu soborcu Petra Mrkonjiča, našemu bratu Aleksandru Tomanu, ko smo stali v senci bajonetov, ne bomo opisovali, ker kogarkoli žaliti ob tem spominu ni naš namen. Eno pa pribijemo, da Orjuna še nikoli ni pokazala toliko discipline in samozatajevanja kakor ob tej priliki! Razpustitve naše se je zilo v eno samo zgodovinsko gesto kranjskega četnika, ko je prodril korдон, skočil na govorniško tribuno in iz nje vrgel venec pred spomenik, ter z gromkim glasom zaklical posvetitev: »Petru Mrkonjiču — razpuščena Orjuna!«

Od tega dogodka bode te dni minilo dve leti. Naši prapori počivajo zazidani v naših gorah, čakajoč Pravičnosti in ako pride čas, da popravi država krivico, s katero je udarila po Orjuni, takrat bodo razplapolali naši bojni prapori v gorenjskem vetru, rogovi se bodo oglasili in naš veliki čelnik Marko bode izdal povelje »Orjuna zbor!« Takrat bodo prihiteli orjunaški romarji v Kranj pred spomenik pokojnega Kralja Osvoboditelja, da zakličejo:

Slava Petru Mrkonjiču!

Naj živi velika Jugoslavija!

Orjuna ob svoji drugi obletnici razpusta pričakuje remeduro odloka z dne 29. junija 1926, ker je protizakonit, posebno še ob deseti obletnici osvobodjenja v narodnem interesu radi zunanega položaja naše države. Zato se obračamo danes na vse državne voditelje, da popravijo krivico storjeno nam pred dvema leti, da nam in sebi prihranijo 1. decembersko deklaracijo. E. V.

LISTEK.

Zapiski.

(Dnevnik jugoslovenskega vojnega ujetnika.)

Pisal Janko K. o. s.

(Dalje.)

Castellana, 21. avg. 1917.

Enkrat so se vendar tudi Italijani ojunčili, začeli so ofenzivo 19. t. m. Pri Anhovem so prekoračili Sočo, zavzeli vse avstrijske pozicije, 7500 ujetnikov, nekaj topov in mnogo strojnih pušk. 208 zrakoplovov je sodelovalo.

Angleži ujeli novih 2100 Nemcev v Flandriji.

Začela se je velika bitka pri Verdunu na 18 km dolgi fronti.

Na ruski in rumunski fronti mir!

To vse je predigra velikih operacij spomladi 1918., ko bode zopet pripravljena Rusija. Takrat bo padla odločitev.

Castellana, 23. avg. 1917.

Izgleda, da italijanska ofenziva peša in da zopet ne bo imela uspehov, katere sem pričakoval do sedaj. Ničesar dobrega ne obetajo različne lepe fraze v uradnih poro-

čilih. Edini uspehi in pridobitve na ozemlju je v smeri Selo-Stara Lokva. Kje je padec Sv. Gore in Grmade? Daleč je še Trst. Do sedaj ujetnikov 13.000 mož in 311 častnikov ter 30 topov.

Francozi osvojili pri Verdunu tri kraje in zajeli nad 6000 Nemcev. Tudi Angleži delajo.

V Rusiji predznaki nove krize.

Zdi se mi, da Nemčija in Avstrija še vedno mislite, da se bo vojna končala še pred to zimo. S tem morda lahko varajo ljudstvo, a nas ne, ker čujemo tu tudi drugo stran. Vojna bo trajala do zime 1918., ali pa še dalje. Za mene je upanje v čakanju novih za entento srečnih dogodkov.

Takrat se bo rešilo tudi vprašanje Jugoslovenov, seveda ne tako kot to hočejo ti ali oni, temveč tako, da se zajezi Nemcem pot na Sredozemsko morje. In to se bo zgodilo z ustvarjenjem ene močne, edine države na jugu. To nalogo boste imeli Jugoslavija in Italija. In sicer ona Jugoslavija, ki je v glavnih potezah označena v proklamaciji, podpisani od Pašića in Trumbića.

Kdor zahteva nekaj drugega kakor to Jugoslavijo, škoduje naši edinstvi in naši bodočnosti.

Ni mi znano, zakaj in kako se jugoslovenski prostovoljci v Rusiji ni-

so hoteli več boriti, natolcevanju Italijanov-nacionalistov ne verujem, zato o tem ne morem izraziti svojih misli. Za mene nima Velike Srbije, ali Velike Hrvatske, za mene ima vrednost je Jugoslavija ali država Srbov, Hrvatov in Slovencev kot je bila proglašena na Krfu in v Londonu!

Castellana, 26. avg. 1917.

Prva doba italijanske ofenzive je končana. Od 18.—26. avgusta. Uspehi: skoraj 24.000 ujetnikov in 75 topov. Zavzetje Sv. Gore dne 24. avgusta dopoldne in osvojenje planote Banjšiče v globokosti 7 km. Avstrijcev uničenih in nesposobnih za boj nad 100.000. Slovanov se je borilo pri tej bitki po italijanskih poročilih 60%. Štirje hrvatski polki uničeni. Vidi se, da je zdaj le odmor in da se bodo akcije kmalu začele, ki bodo imele za cilj osvojenje Grmade, da bode pot v Trst lažja in odprta.

Lepi dogodki v teh dneh, po katerih se jasno vidi, da hočejo Madžari te nas Slovane spraviti iz skupne mase. Madžar in Nemeč si podata vedno roke v boju proti Slovanu. Sploh se ne izplača pisati o teh zverinah, o teh šuftih in bedakih.

Castellana, 27. avg. 1917.

Danes pisal pisma Iv. Zalokarju s poročilom, da je njegov sin padel. Pisal kartico Anici.

Castellana, 28./8. 17.

Prejel od Anice prvo pismo in eno kartico. Vidim, da se nisem varal v svojim sumnjah in mislih; vidim, da je resnica, da me je pozabljala — a da jo je zopet vzdrnilo moje pismo. Bilo je vse že tako daleč, da mi je zelo malo pisala — in ako je pisala, bila so pisma brez vsebine. To priznava sama. Vzrokov in dejstev danes še ne vem, zato tudi nečem soditi, še manj pa obsoditi. A bolelost je bila, bolelost je še, ki jo bo težko oblažiti in zmanjšati. A naj bode karkoli, dokler ne bom videl vsega jasno, ne bom sodil in ostal ji bom zvest, ker jo ljubim in ker ne poznam v tej ljubavi omahovanja.

Castellana, 29. avg. 1917.

Ničesar posebnega ne tu pri nas, ne na bojiščih. Mislim, da pa še pridejo veliki dogodki. Ako ne prej, gotovo na pomlad. Pogum bo takrat pri Madžarih in Nemcih, samo jaz jih ne bom gledal.

Bila danes pošta, a od Anice nič!

sije na nočnem nebu in tako tvori celoto.

Slična celota se vidi pri 7 prednostih, katere ima

Diletantje.

Naše politično življenje pretekle in polpretekle dobe je bilo skromno in se je vedno skrivalo pred viharji, ki so bili značilni za velike narode, ker so vedno razgnali nevarne razmere in očistili politično ozračje, tako da je mogel narod po novem in svežem pravcu stopati po dobro utrjeni poti do svojih pravic. Slovenci smo v tem oziru jako majhni in politično še šolarji, če se nas sodi po naših političnih voditeljih. Svoje življenje smo pričeli šele v drugi polovici preteklega stoletja, a pričeli smo ga pod vodstvom nespretnih idealistov, ki niso imeli najmanjšega smisla za realno politiko in so v tujnjski zbornici igrali vlogo neokretnih navnežev, ki jih je vodila nemška vlada, kamor jih je hotela. Razumljivo je, da niso mogli doseči ničesar, ker so njih nemški politični krogi dobro poznali in jih niso smatrali za sebi enake politike.

Izrabljalo pa se jih je od vseli strani; stranki, ki je potrebovala glasove za svoj predlog, se je sukala okrog njih tako dolgo, da jih je premamila. In nam na sramoto so naši zastopniki večkrat stopili na ono stran, ki za nas ni bila opurtuna in je samo škodovala naši stvari doma in pred svetom. Ker so bili nepoklicni političarji brez vsake po-

Hrup radi delitve se je nekoliko polegel — a najbrž zopet nastane. Takrat bo najbolje, da se razbije nekaj madžarskih butic!

Castellana, 30. avg. 1917.

Italijani še vedno napadajo na planoti Banjšici, nad 1000 ujetnikov. Silni avstrijski protinapadi. Zdi se mi, da je konec ofenzive.

Castellana, 31. avg. 1917.

Izstopil iz skupne mase. Da ne bodo imeli Madžari nobenega vzroka več, da delajo proti skupni masi. Razven tega sem bil sit tega prepiranja, in tudi ob menaži italijanskega moštva se mi ne bo slabo godilo.

Italijani zopet ujeli 700 Avstrijcev. Le tako naprej, samo mirovati ne!

Rusi in Rumuni se pri Tokšanji umikajo. Rusi še niso dali samih sebe, niso se še iztreznili.

Wilson negativno odgovoril na papeževo noto.

Castellana, 1. sept. 1917.

Da bi bil ta mesec zadnji v Castellani! S kakim veseljem bi odhajal! Bil z Visinom pri majorju s prošnjo, da se pospeši rešenje naše prošnje!

Sicer gnevava vsak dan večja...

litične šole, se tudi niso vzpeli do kakšne višje, samonikle inicijative, in kar so napravili, so napravili samo na vzpodbudo drugih. Vsega tega je bilo krivo dejstvo, da nismo imeli toliko energije in toliko uvidnosti, da bi bili poslali sposobnih ljudi v svet, da se politično maobrazijo in usposobijo za voditelje naroda, ki v zgodovini še nikoli ni igral politične vloge. Vse je bilo samo diletantsko in brez prave smotrenosti; diplomatskih zmožnosti v zgodovini našega političnega življenja ne poznamo in tudi osebnosti ne, ki bi bila v gotovem trenutku jasno spoznala opasnost ali pa ugodnost

momenta. Izvzeli bi morda edinega dr. Rybača, spretnega in diplomatskega slovenskega voditelja predvojnega Trsta, ki pa ga je brezglavi Beograd zavrgel in ga pokopal med akte svojega ministristva.

Hodili pa so naši političarji vedno isto pot, ker je bila udobna in že lepo uglasjena od prednikov. Njihov program je bil vedno isti in so ga znali na pamet kot staro molitev iz molitvenika. Razkol v liberalce in klerikalce ni dosti pomagal, ker je bil na papirju program isti, pri klerikalcih podaljšan s križem in Bogom, pri liberalcih pa s par zavitim besedami v ime vere. Ta raz-

kol je imel doma samo te posledice, da so javno obličali drug drugega z gnojico, a pred svetom pa ni izpremenil situacije niti za pičico. Ko se je med vojno Avstrija pogrezala vedno niže, so šele na migljaj Čehov spoznali, da je ladja v nevarnosti in da jo bo treba zapustiti. Janez Evangelst Krek je bil sicer velik človek, a da je bil tako velik politik, kot ga opisujejo po njegovi smrti, ne verjamem, ker bi se mogoče v Jugoslaviji ne bil obnesel, kakor se še zdaj ne obnese dr. Korošec, ki so ga po Krekov smrti povzdigovali do neba kot najprevidarnejšega, najgloblje mislečega politika.

Iz političnega avstrijskega diletantizma smo prešli brez vsake stvarne priprave v Jugoslavijo — prešli še v večji politični diletantski kaos. Tu so trčili naši političarji skupaj z ljudmi, katerih niso niti najmanj poznali, a tudi oni sami niso poznali naših ljudi, ker niso delovali še nikoli skupno. Iz malenkostnih, ozkosrčnih lokalnih razmer so nenadoma in nepravilno stopili na široko polje, kjer ni bila izglajena niti ena steza. Zapopadli niso navdušenja naroda, ki je preko svojih nerodnih voditeljev zgradil svoj novi dom in zahteval, da se ga upravlja s tisto širokogrudnostjo in velikopoteznostjo, ki sta vredni veličine svobode in edinstvene domovine. Politični samozvanci se pa niso hoteli preorientirati, ker so bili prekomodni, da bi proučili nove razmere, ampak so lepi in umerjeno hodili po stezah programa, ki so ga sestavili še njihovi stari očeti pod Avstrijo in Srbijo. Vrgli so samo etiketo s programa, a vse drugo je ostalo — srbska radikalna stranka, hrvatska seljaška stranka, slovenska ljudska stranka in stari srbski in slovenski liberalci pod svežo etiketo demokratov. In vse te vlade iz vseh teh strank so vladale, vladale, a niso vedele, kaj pravzaprav vladajo, in so mislile pač v sanjah, da vlada-

jo predvojno Srbijo, da kinajo v dunajskem parlamentu, da bogmevajo pred madžarskimi magnati. A zbudili se niso in se tudi niso hoteli zbuditi, še manj pa verovati, da so časovni paradoksi, da so smešne karikature modernega časa in modernih jugoslovenskih razmer, ki zahtevajo jugoslovenskih ljudi in nič drugega kot jugoslovenskih ljudi. Da stopi danes izpod Krima sam kralj Matjaž in se pokaže na naših ulicah v svojem polnem ornatu, bi ga nagl modern svet spat tja, odkoder je prišel. Kralj Matjaž bi storil to pač prostovoljno, ker ve, da ne spada med sedanji drugi svet. Naši političarji pa nočejo vedeti tega in se ne unaknejo, dasi jih goni celokupni narod, ki ve, da je edino jugoslovenski, in hoče radi tega iz svoje lastne srede samo jugoslovenskih zastopnikov.

Neverjetno je, da sedanji naši politični uzurpatorji ne vidijo odpora, ki vlada proti njim med ljudmi, ki jih zastopajo proti njihovi volji s pomočjo samih od sebe izvoljenih organizacij, ki z vsemi mogočimi sredstvi terorizirajo ljudstvo, da jih izvoli pri vsaki priliki. To pač ni borba za državne ideale, ni borba za splošni narodni dobrobit, to je samo zadržanje osebne ambicije in nerealne samoljubnosti. Na krmilo naše države spadajo ljudje, ki so resnično delali in trpeli za narod in se niso vse življenje igrali na udobnih mestih s političnim diletantom in s svojo zločinsko igro zapravili ugled naše prekrasne domovine in jo privlekli do roba propasti. Zahtevamo novih ljudi na najvišja mesta, takih ljudi, ki so čistega srca in jim je politika nekaj svetega in nekaj vzvišenega, kar lahko vsak čas in pred vsem narodom postavijo na neoskrnjeni oltar domovine, pred katerim beže sedanji vladodržci in pseudopolitiki, ker nimajo čiste vesti in se boje pogledati razžaljeni domovini naravnost v obraz.

Spopadi v Orjuni.

Beograjske »Novosti« z dne 18. t. m. so prinesle čuden članek o Orjuni, kjer pišejo naravnost neverjetne in izmišljene stvari, o katerih jih je menda informiral »eden od voditeljev dalmatinskih Orjunašev«. Članek vidi že razkol jugoslovenskih nacionalistov prav v smislu sedanjega političnega razkola, vidi razhod Orjune, ker po izpreobrnitvi Stjepana Radića nima nikogar, proti kateremu bi mogla nastopati z noži in revolverji; saj Orjuna je bila v svojem bistvu samo protihrvatska in protikomunistična organizacija in takorekto privesek samostojno-demokratske stranke. Po likvidaciji hrvatskih avtonomistov in po razsulu komunizma je ostala Orjuna brezpomembna in naravna posledica je, da tudi sama likvidira.

In »Novosti« modrujejo: »Evo, ti momenti so bili, ki so v glavnem diktirali spremenitev kurza. Od edinstva, ravnopravnosti, od centralizma do — federalizma. Toda tega stališča ne zavzame vsa Orjuna. To je

mišljenje samo prečanskih oblasti. Srbijanska Orjuna ne deli tega mišljenja, in spopad je neizogiben in razkol se bo izvršil konkretno 15. t. m. Na tej konferenci pride na dnevni red zadržanje glavnega sekretarijata povodim umora dveh hrvatskih poslancev v Narodni skupščini, ker ni obsodil zločina, kakor zahteva večina organizacij. Ta konferenca bo odločilna in bo zadnje dejanje v dram, ki ni bila brez tragičnih potez. Ta konferenca bo dokazala, da so ljudje, ki so bili v svojem delovanju najizrazitejši in najbrutalnejši predstavniki hegemonije in reakcije, prenehali verovati v to, kar so delali. To znači, da se končava velika sramota. Bati se pa moramo, da vsi ti dogodki, nanizani v en logični sklop, značijo začetek konca jugoslovenstva...«

Ta članek je sam na sebi konfuzen in iz nje je razvidno, da članek ni imel niti pojma o pravi organizaciji Orjune in je pisal povsem iz neke skrivne zlobe, hoče bogve iz katerih razlogov zavleči tudi Orjuno v sedanjo separatistično - politično blato. Nočemo se spuščati na nivo časnikarske politične perverzности, ker nam je naše načelo presveto. »Novosti« so dobile stvaren odgovor od generalnega tajnika, in s tem govorom je za nas in za vso javnost faktično stališče Orjune povsem jasno. Odgovor je pa sledeči:

Pisec članka v »Novostih« je ba je pisal pod vplivom nekoga, ki ni kakor ne more biti »eden od voditeljev dalmatinskih Orjun«; če pa se je res razgovarjal s funkcijonarjem pokreta, je pa ta razgovor netočen in skozinskoz samovoljno reproduciran. Predvsem želimo, da približemo dejstvo, da v Orjuni ne obstoje nikakšne difference, še manj pa spopadi. Pretokli mesec se je vršila v Ljubljani seja Centralnega odbora Orjune kot vrhovnega upravnega telesa organizacije in so se ustanovili novi statuti. Člani Centralnega odbora Orjune so tudi pri tej priliki pokazali enodušnost in to ravno kot predstavniki raznih krajev naše domovine, da je čudno, če se govori o posebnem, razdvojenem stališču prečanskih in srbijanskih Orjun. Kaj takega je mogel doprinesti pisec članka samo, ker je bil omamljen od vrtinca dnevnih zadev in grehov onih, ki niso mogli še nikoli razumeti naše države.

Integralna, edinstvena Jugoslavi-

ja, kakršno hoče Orjuna, še ni ustvarjena, in ravno radi tega ima Orjuna smisla za delovanje v tej smeri in ravno radi tega je Orjuna organizacija — pokret bodočnosti, oni trdni temelji, na katerem se bo dvignila svobodna jugoslovenska Jugoslavija. Naivna je misel, da bi mogel voditelj Orjune, pa bilo že v katerikoli obliki, reči, da je Orjuna ustanovljena kot izrazita anti-hrvatska organizacija, ko tudi laiki vedo, da je Orjuna izšla kot pokret v Dalmaciji in na Hrvatskem in to ravno po inicijativi ljudi, ki se niso smatrali za Srbe, da bi se potom Orjune ustvarjal teren za hegemonistične svrhe.

S svojih novim statutom se je organizacija proklamirala za samostojno - nacionalno - politično organizacijo, ki deluje s svojimi močmi po svojem kdočnem programu. A v čl. 3., točka 5. istega statuta je organizaciji svrha: da se bori z vsemi sredstvi proti vsem pojavom, ki teže za tem, da se na katerikoli podlagi razdvaja jugoslovenska nacija. Že radi tega je povsem izključeno, da se more v Orjuni govoriti o Orjuni kot organizaciji, ki bi iz kateregakoli ozira mogla težiti po hegemonizmu enega plemena nad drugim plemenom, še manj pa po federalizmu. Čl. 46. statuta Orjune je proklamiral sledeči princip: »Nacionalna država z enakimi dolžnostmi in z enakimi pravicami za vse državljane.«

Iz navedenega je več kot jasno, da je članek o »spopadih v Orjuni« inspiriralo samo nepoznanje Orjune in njenih novih pravcev, kolikor se more o njih govoriti; ravno tako o nekem razkolu, kjer se člani v Orjuni nazivajo celo z »najizrazitejšimi in najbrutalnejšimi predstavniki hegemonije in reakcije«. Orjuna je s svojim novim statutom spremenila svoj kurz, toda Orjuna je bila že od svojega prvega delovanja proti vsaki hegemoniji in je še danes vedno proti hegemoniji srbskega ali kateregakoli plemena nad drugim plemenom, ker si je preveč in to enodušno svesta, počenši od srbijanskih Orjunašev, koliko zla in koliko nesreče je naši domovini prinesla brezobzirnost srbijanskih politikov in dosedanjih partizanskih vlad.

Orjuna mogoče premale govori, a toliko večji je njen napor, da dela, kar bo kmalu bodočnost pokazala. Tudi pri zadnjih dogodkih ni imela Orjuna potrebo, da govorijo reklamno. Zločini Puniše Račića, kakršnih imamo danes obilo in to ravno na onih mestih, kjer se določa usoda našega naroda, se pojavljajo kot posledica celokupnega sistema uprave, ki jo predstavlja režim brezobzirnih partizanov; proti takšnemu režimu pa stoji Orjuna, cela, nerazdeljena v borbi v imenu kralja, nacije in države.

Gener. tajnik Orjunc:
Dr. Miodrag Dimitrijević.

Sveže, najfinejše norveško ribje olje

iz lekarn dr. G. Piccolija v Ljubljani — se priporoča bledim, slabotnim osebam.

Izjava srbijanskih Orjun.

Beograjske »Novosti« z dne 18. julija 1928 so priobčile članek pod naslovom »Spopadi v Orjuni«, v katerem se poleg drugih podtikanj Orjuni skozi in skozi neverno in zlonamerno očita stališče srbijanskih Orjun napram poslednjim dogodkom.

Ne verjamemo člankarju »Novosti«, da je to izjava »enega od voditeljev dalmatinskih Orjun«, ker zavzema Orjuna napram poslednjim dogodkom povsem edinstveno stališče. Orjuna poseduje povsem jasne določbe zagrebškega kongresa in Centralnega odbora, ki so vsakemu redovno Orjune poznane, a še posebej članom vodstva.

Na podlagi tega in v interesu resnice, ki je Orjuna še vsekdar služila, izjavlja beograjski Oblastni odbor:

1. Srbijanske Orjune, kakor tudi Orjune drugih krajev Jugoslavije, ne obsojajo samo zločina 20. junija, ampak gredo še dalje z imperativno zahtevo, da se povročitelji onemogočijo v javnem življenju in da se najstrožje kaznujejo in ne dopuste, da si zločinci umivajo roke v času, ko so partizanske orgije privedle domovino v tako težak položaj.

Castellana, 2. sept. 1917.
Zvečer malo dobre volje pri pivu in vinu. To je vsake kvatre enkrat. Drugače se ne more pri tej mizeriji.

Castellana, 3. sept. 1917.
Pisal pismo Anici, predvsem odgovor na edino njeno pismo. In gospe Klopčič pisal dopisnico s poročilom o Zalokarjevi smrti.

Po svetu malo novega, italijanska ofenziva končana, vsaj izgleda tako, na drugih frontah ničesar novega.

Castellana, 4. sept. 1917.
Prišel odgovor na našo prošnjo. V nekaj dneh nas vseh sedem odide v Sulmono.

Veseljje veliko!
Castellana, 5. sept. 1917.
Nemci osvojili Rigo, predrl fronto 13 km. Rusi pa debatirajo — in izpraznjujejo Petrograd! Ta narod je menda proklet!

Castellana, 6. sept. 1917.
Italijani nadaljujejo ofenzive, S. Gabrijel pred padcem. 2090 ujetnikov. — Anica mi brzojavila iz Dobove. Torej zopet nova postaja. In koliko jih bo dodeljenih še meni, preden se vidiva!

Castellana, 9. sept. 1917.
Jutri bi morali oditi od tu v Sulmono, a danes je prišel brzojav, da je »partenza sospesa«. Vzroka se ne

more vedeti, a upam, da pride v nekaj dneh pojasnjenje. Morda vseeno odidemo v kratkem! Sreče nimamo, to se vidi!

Pridejo časi, ko leže na dušo vse to življenje brez svobode. Ne moreš delati, ne študirati, nimaš miru nikjer, le ven bi hotel, daleč ven v svobodo, v naravo — a so zamrežena okna, so straže z nasajenimi bajoneti. In nima konca to življenje... Zdi se mi v takih trenutkih, da bi bilo bolje, da sem ostal na Krasu za vedno. Prisilili so me, biti v avstrijski vojski, a sedaj moram prenašati tu to kazen, kazen razbojnika! Prosim, prosim, rešitev ne pride, se zavlačuje. Niti moje krvi, mojega življenja nočejo! To ni več življenje, to je trpinčenje ljudi, ki so prisiljeni »se bojevati« — ne razumejo nas najmanj, ker sicer bi nas ne trpinčili dalje. Ako še zdaj ne pride rešitev in ako kljub današnjemu brzojavu ne odidemo kmalu od tu, potem naj vrag vzame vse — potem ne upam več, da bom kdaj mogel priti tja, kamor me kliče dolžnost!

Castellana, 10. sept. 1917.

Zgodilo se je, da je eden izmed Slovanov rekel, zakaj Italijani ne postopajo z nami Slovani drugače kakor z Nemci ali Madžari. O ti na-

ivno človeče! Zakaj? Ali se ni večina izmed nas borila hrabro na strani Avstrije, ali se ne borijo še vedno? Večini so se odprle oči šele tu in šele tu so spoznali pravo pot.

Ah, mi smo bebeci neumni, mi smo osli, bili in mnogi bodo tudi ostali! Borili smo se na strani svojega sovraga proti svojim bratom. To je slep, ta narod, to je trup, ki so nam ga dajali dolgo in ki je zdaj deloval! Slepim smo — in kdo naj ve, če bode vsaj zdaj izpregledala večina in čula kliče poedincev!

Castellana, 11. sept. 1917.

Pisal danes gđc. Ivi pismo radi knjig in domov sem pisal kartico.

Ruski vrhovni poveljnik Kornilov moral odstopiti radi nesoglasja s Kerenskim. Kam jadra ta narod, ali mu je še rešitev mogoča, pokazala bo zima in prihodnja pomlad! Sicer pa žalostno vse, strašno žalostno!

Castellana, 12. sept. 1917.

Situacija v Rusiji strašna; Kornilov proti Kerenskemu. Prava državljanska vojna. Kornilove čete marširajo proti Petrogradu. Posledica teh notranjih nemirov lahko postanejo usodepolne za Rusijo in za entento. Kako da se Rusi ne iztreznejo, ko je sovražnik na potu v Petrograd?!

2. Srbijske Orjune ne akceptirajo stališča nobenega tabora, ker vidijo, da ste obe stališči z ozirom na svoj način popolnoma lažnivi in ste diktirani samo od partizanskih interesov.

3. Srbijske Orjune odklanjajo s preziranjem vsa paktiranja, ki jih hočejo predstavljati kot »hrvatsko-fobsko« organizacijo in to z očitanjem na dejstvo, ko so prispeli v Beograd poslanci HRSS, ko je objavil naš organ »Sumadijska Orjuna« za čiste čase za ljudsko maso nepopularen članek »Naj pridejo«, v katerem smo oduševljeno pozdravljali prihod bratov iz Hrvatske, kakor tudi na govor našega delegata na kongresu Orjune, brata Miloša P. Radoševića, ki je bil tako »hrvatofilski«, da smo bili od krogov, ki so danes jako blizu g. Radiću, javno obtoženi kot »jugoslovenski sporazumaši« in osumničeni kot radičevci. Kakor vidimo, se časi spreminjajo.

4. Da so srbijske Orjune tudi sedaj na pravem potu in žive v najboljših odnošjih z vsemi brati iz takozvanih »prečanskih krajev«, svedoči: enodušnost zagrebškega kongresa in ljubljanske seje Centralnega odbora Orjune, naši vsakdanji stiki z vsemi organizacijami iz vseh krajev in z maso poedinih Orjunov. Njihova pisma svedočijo vse nekaj drugega in nasprotnega temu, o čemur piše članek v »Novostih«.

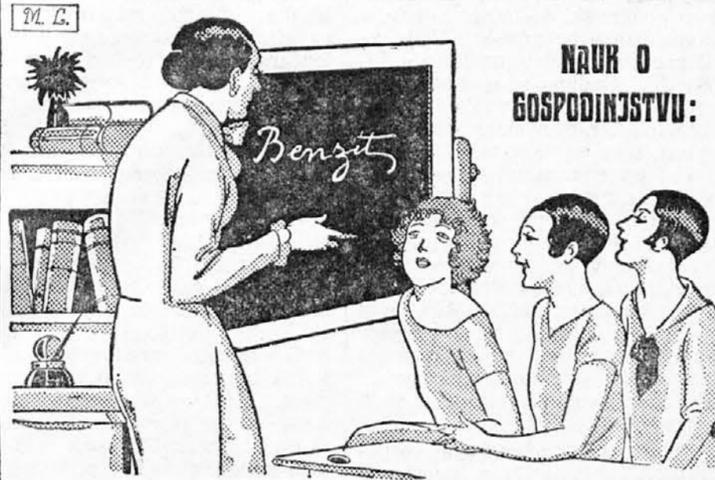
Priključitveno gibanje v Avstriji.

(Nekaj odkritih besed.)

Ideja združitve Avstrije z Nemčijo je že stara. Prvič se je pojavila neposredno po nesrečni pruski vojni leta 1866. in je zadobivala vedno večje dimenzije in se je razširila iz posameznih, zaprtih krožkov v široke mase ljudstva, kjer pa ni dobila zaradi premočne kerikalne in Avstriji slepo vdane nadvlade nikakega odziva. Toda nemški nacionalci so bili vztrajni in trmoglavci ter so bili zadovoljni tudi z najneznatnejšim uspehom. Polagoma so pridobivali na terenu, njihov vpliv se je širil, čutila ga je že avstrijska državna vlada in zdelo se je že, da je blizu konec, ki bo zadal Habsburžanom zadnji udarec. Menda je šlo samo še za starost Franca Jožefa, a vse drugo je bilo že pripravljeno za popolno združitve z Nemčijo, pri čemur so nemški nacionalisti že razmišljali, da prepuste južne dele države popolnoma na cedilo. Te račune jim je prekrizala svetovna vojna, ki je pa značila popolno pobratimstvo Nemčije in Avstrije. Da so zmogale osrednje sile, bi se bila združitve izvedla na škodo Slovanov še isti trenutek, ko bi bili sovražniki položili premagano orožje. A usoda je stisnila Avstrijce in jih obsidila na skromno življenje, kjer ne morejo razvijati svojih brigatnih sil in stremiljenj. Ukovani so v svoje pretesne meje in ni čudno, da se hočejo razmahati svobodneje in svojim silam primerno. Zahteva po združitvi z Nemčijo, kjer vidijo svojo gospodarsko rešitev, ne prevladuje samo pri eni stranki, ampak je prevzela že vse ljudstvo. Nacionalno ujedinenje je svetlo pri vseh narodih in zato ga ne smemo že zaradi svojih lastnih stremiljenj nikakor obsojati, še manj pa poizkušati, da bi ga zatrli za vsako ceno. Pomisliti moramo, da nam je pač vseeno, če imamo v sosedstvu dve nemški republiki ali pa samo eno, in če smo politični, moramo že zdaj gledati, da čimprej stopimo v najboljše odnose z velikim in kulturnim narodom, da na tak način paraliziramo nepotentne zahteve Italijanov, ki nas smatrajo še vedno za smrtno sovražnike Nemcev, pa ne vedo, kako sta se preorientirala naša narava in naše obče mnenje. Marinkovičeve besede, napetjene proti priključitvi, so prazne fraze in brez vsake podlage in brez pomena, ker Marinković sam ne pozna toka časa in mu je mnenje in sodba naroda deveta briga. V naših očeh je priključitev naravna potreba avstrijskega dela nemškega naroda, in ker ta zahteva narava sama, se bo tudi izvršila, pa naj se še tako upiramo in delamo proti nji.

Za nas je skrajne važnosti, da zaskledujemo vsak korak priključitvenega gibanja. Zakaj kot sosedji smo najbolj zainteresirani pri vsem tem, ker bi naše politično in gospodarsko življenje po priključitvi stopilo v nov štadij, ki si ga zdaj določno niti misliti ne moremo. Vsa situacija bi se premenila čez noč in naše mišljenje in življenje bi se moralo pregrupirati čez noč ter bi nas nazadnje poglavo

PERI SA BENZIT! PERI SA BENZIT! PERI SA BENZIT!

**NAUK O
GOSPODINJSTVU:**

Benzit-Nadmilo je najštedljiveše milo, akoravno je nekaj dražje. Pri uporabi Benzit-Nadmila se rabi 30 do 50% manj, kakor drugega mila. Benzit-Nadmilo razkroji 50% več nesnaga, kakor vsako drugo milo. Mala razlika v ceni se izravna vsled nezatne porabe in velike učinkovitosti.

Vporabljajte za omeščanje vode za pranje vedno TRI in rabili boste polovico Benzit-Nadmila, kakor navadnega drugega mila. Benzit-Nadmilo varuje perilo, ker je nepotrebno močno drgnjenje. Benzit-Nadmilo razkroji vsako nesnago kemičnim potom.

Benzit-Nadmilo

TVORNICE ZLATOROG - MARIBOR

PERI SA BENZIT! PERI SA BENZIT! PERI SA BENZIT!

Točko smo navedli zaradi javnosti, a vsem zlohotnejšem in zapeljivcem našega naroda ostavljamo zdaj polje, na katerem bo kmalu naš jugoslovenski narod izrekel svojo strašno obsodbo.

Tajnik Oblastnega odbora:
Uroš Bječić.

divji čemoglosti repenčičo Ninčičevi rapalski prijatelji.

Nas Jugoslovence zopet straši: nemški problem. Seveda, ta problem prihaja k nam v drugačni obliki in z drugačnim duhom kakor pred vojno. Temo smo zagovodeni med dve tuji plemeni in brezčutna narava ne zahteva od nas nič drugega, kakor da se definitivno naslonimo na prvega ali drugega, ker nas sicer oba absorbirata. Izbirati moremo samo med poštenjem in zavratno hinavščino; poštena zajamčenost naših gospodarskih in predvsem nacionalnih interesov nam mora biti edino pred očmi. Pri vsem tem pa moramo hoditi po poti, ki jo nam kaže lastna preudarnost in se nikjer ne dotakne našega narodnega ponosa in naše narodne časti. Izbirati moramo takoj in maša definitivna in prava orientacija mora biti formulirana že jutri! A niti za hip ne smemo pozabiti, da smo svobodni

in kulturni narod, ki mu nihče ne sme predpisovati ničesar! Imamo svoje nacionalne zahteve, kar se tiče naše narodne celokupnosti, in od teh zahtev ne smemo popustiti niti trohico! Marinkovičeve izjave pred svetom niso merodajne za nas in ne odločajo, saj jih je tudi nemški narod poslušal z največjo skepsjo. Fašizem nas forsira že celo vrsto let in postopa z nami kakor z neobglenimi varovanci, ki jim izkuša ugrabiti njihovo dedščino; mi pa nastopimo vendar enkrat preko vseh Ninčičev in Marinkovičev svojo odločbo, samostojno pot kakor možje, ki jim domovina ni fraza in igrača, ampak nekaj višjega, ki je vredno, da živimo in delamo zanj. Poštenja iščemo pri sosedih in odklenili se bomo v prijateljstvu onega, ki hoče z nami na pot v bodočnost s poštenjem in prijateljsko odkritostjo!

Jos. T...

uprizarjajo divje demonstracije po vsej Italiji, po vsem Jadranu in se dnevno vrše kongresi v Zadru. Italija podpisuje protivoini pakt in gradi strateške ceste po Albaniji in oborožuje Arbanase in jih goni na našo mejo in pobija one Albance, ki so jih že sili do grla in jim nočejo priti na limanice.

Italija noče vojske in pobožni svet jim verjame in meži, da me vidi, kako Italija obsiplje z zlatom kačake in različne jumake iz makedonskega komiteta in jih vsak čas povabi na posvetovanje v Rim. In pobožni svet zatiska oči in se pri milem Bogu zgraža, ko se po vsakem takem posvetovanju izvrši izpad, bodisi od bolgarske, bodisi od arbanaske meje, in padejo kot žrtve naši najboljši nacionalni sinovi in naša najlepša sela — na račun italijanskega zlatega novca, italijanskega božjega prijateljstva.

Italija podpisuje protivoini pakt in pobožni svet preliha ganjive solze in gleda, gleda. Volk spokornik si je nadej kuto, iz oči mu teko svete solze, a krepplji mu davajo ovco, ki je svet zaradi pobožnih solz noče videti, ker drugače bi ne mogel biti tako sveto gimjen.

Kronika.

DVOJNA MERA NAŠE KULTURE.

Že v početku naše države se je uvedla hvalevredna navada, da se prizna našim kulturnim delavcem spodbodna nagrada za njihovo delovanje med narodom. Takrat je človek mislil, da je početek države začetek novega kulturnega dela in procvita našega naroda; obetalo se je novo življenje na prosvetnem polju, ker je država podpirala kulturne delavce, ki so se vrgli z veseljem in mladimi močmi na delo, saj niso bili nič več v skrbeh za borni vsakdanji kruh. Toda to stanje je trajalo le par mesecev; vlada je čez noč uknila vse subvencije in kulturni delavci so bili zopet na cesti in brez kruha. Literatura je propadla popolnoma in dospela na nivo, na katerem se je nahajala za časa rajnega Marka Pohlina in Blaža Kumerdeja, ker se resen literat noče več pečati s književnostjo, ki je postala povrhu tega še celo domena skrite inkvizicije in diktatorstva posameznih kapacitet.

No, država je uknila podpore samo resničnim kulturnim delavcem, dočim je penzionirala na stotine četašev in obmejnih komitašev, ki so vršili prosvetno službo med kačaki in Macedonci s puško v roki, penzionirala na podlagi določb o prosvetnih delavcih in jim prištedla toliko službenih let, da jih ne dožive, niti ako dosežejo Metuzalemovo starost. Po komitaših je podelila častno pokojnino v izmeri dveh človeških starosti tudi ljudem, ki v svojem življenju niso imeli nikoli opraviti z državo in ne z ljudstvom, a še najmanj pa s prosveto. Tudi med nami Slovenci je dosti takih zasluženih mož, ki jim je država vstela v pokojnino še celo leta, ko so drgnili v osnovni šoli svoje prve hlačice, dočim je v Srbiji takih ljudi na stotine.

Nasproti vsem tem »zasluženim prosvetnim delavcem« pa stavimo naše kronске in neprevedene upokoјence. Kje je tu mera in kje je tu pravica? Prepričani smo, da je vsak izmed teh ljudi na polju prosvete storil gotovo ravno toliko kot komitaš na bolgarski meji s tem, da je ubil dva ali tri od umetnega šovinizma zapeljane brate. Vse take slučaje, ki naravnost upijejo zaradi partizanske protekcije in svojevoljnih osebnosti, bomo preiskali in jih natančno vodili v svojem registru ter proti njim nastopili z vso neizprosno stjo; zakaj inostranski kulturni svet jih je pričel karikirati in z de-

belim prstom kazati, kje pravzaprav tiči jugoslovenska balkanska kultura.

Za danes navedemo samo en slučaj kot drastično primero omejenosti in brezobzirnosti naše prosvetne uprave. Prof. Fran Jeraj, eden izmed naših najboljših pedagogov na prirodoslovnem polju, je bil upokojen pred vojno, a se ga je med vojno in po vojni poklicalo nazaj na svoje učno mesto, kjer je vztrajal kljub svoji pozni starosti do lanskega leta. Že pred petimi leti je zaprosil za upokoјev po jugoslovenskem zakonu, prosil je neštetokrat do lanskega leta, a še do danes ni dobil od ministrstva rešitve. Starček je učil kot reden profesor z največjimi uspehi devet let v naši državi, a je moral lani radi visoke starosti odstopiti, in kljub urgencam mu je ostala še vedno kronska beraška pokojnina... Ali ni sram ljudi, ki sede v prosvetnem ministristvu in nagraјajo hajduke z mastnimi penzijami v ime kulture, a pravi kulturni in resnično zaslužen delavci morajo pa na stara leta trkati po tujih vratih, da ne umro od gladu? Resnično, resnično — dobro bi bilo, da bi se vsi kulturni delavci oborožili kot hajduki in z batnami planili v prosvetno ministristvo. Mogoče bi potem kaj pomagalo...

KELLOGOV PROTIVOJNI PAKT.

Evrope se je že polastila neukrotljiva manija, da podpisuje, ne prestando podpisuje. Danes to, jutri ono, a vse je samo črnilo in suh papir. Sedaj cirkulira po evropskih državah Kellogov protivoini pakt, podpisujejo ga v svojo zabavo, brez obveznosti, ne da bi ga prečitali. Podpis je podpis in se ga lahko prekličče, kadar se ga hoče. Protivoini pakt je med prvimi podpisala Italija, ki podpisuje vse, kar ji pomačliš pod nos; saj ona je prevzvišena, da bi jo mogel kdo prisiliti, da bi se držala onega, kar je še pred pot ure podpisala.

Italija je podpisala Kellogov protivoini pakt, med tem ko njen diktadasi dobro ve, da je prav Italija kriva, da Evropa nima miru in mora biti noč in dan pripravljena na požar, ki ga neti Italija z vsjo svojjo hinavsko zlobjo po Balkanu. Svet gleda pobožno, kako podpisuje Italija protivoini pakt, med tem ko njen diktator brusi meč za cezarski pohod proti Savi; ko njene tolpe kot Huml divjajo po slovenskem Primorju in požigajo in more na osnovi Kellogovih protivoinih predlogov; ko se

Rimski zid in naša kultura.

Že nekaj tednov popravljajo z velikansko resnostjo in pazljivostjo oguljeno podrtj, ki je po mnenju naših starih zgodovinarjev — ki pa jih menda ne bo dosti več pri nas — edini in najlepši kras naše slovenske prestolice. Edino na ljubo teh par ljubiteljev antike se vzdržujejo te podrtje z največjimi stroški, in vse to samo umetno in da svet varajo, ker bržčas zaradi večnih popravil ni niti deset odstotkov pristnih rimskih kamenov. Ta zid ni samo pravi posmeh v modernem slogu se razvijajočemu Mirju, ampak je prekrasna sramota za slovensko prestolico. Nič ne bi rekli, da so ga zidali naši pradedje; branili bi ga in spoštovali z vso pieteto. A da negujemo klavrne ostanke onega naroda, ki je začrtan v splošni svetovni zgodovinski kot najbrutalnejši, najogabnejši in egoistični imperijalist, da jih negujemo ravno mi Slovenci, ki nas hočejo pomesti z

Izšel je

ki ima 58.000 naslovov

in sicer prebivalcev mesta Ljubljane in okolice, po najnovejšem urnadnem štetju, seznam trgovine, obrti in vseh pridobitnih poklicev ter naslove industrije vse Slovenije. Imenik vseh javnih uradov, denarnih zavodov, šol, društev, časopisov, hišnih posestnikov, popis katastralnih občin, političnih okrajev in župnij, cest, ulic, trgov itd.

Elegantno, trdo vezana knjiga obsega 40 tiskovnih pol s 640 stranmi in stane

le 160 Din.

Naročila je naslavljati na založništvo »Adresarja«

ADANA

založniška in propagandna družba z o. z. v Ljubljani, Kongresni trg, I. Telefon 29-70.

Zahtevajte prospekte. Interesentom v Ljubljani pošljemo adresar na ogled.

zemeljskega površja pigmejski potomci onega naroda, ki je nečloveško in zavratno zatrl predprebivalce naše domovine, to je že več kakor suženjsko. Narod naj vendar enkrat že razruši te gnile in sramotne podrtije, mesto pa naj porabi denar, ki ga razsiple prav po fašistovskih idejah za popravo nezmišelnega in bedastega spomenika, za kaj boljšega, saj ima v svojem obzidju na stotine sestradanih brezposelnih.

Naše naziranje je povsem utemeljeno, ker danes pač ne smemo biti več tako sentimentalni, da bi se navduševali za ostanke, ki smo jih slučajno dobili na našem mestu. Zadovaljili bi se pač, če bi jih prenesli v muzej v svrhu študiranja zgodovinsko navdahnjenih ljudi. A da bi ostale razvaline sredi moderno razvijajočega se mesta, to je pa že ironija, in če hočete, naravnost karikatura moderne dobe, ki ji je sentimentalnost deveta vas. O nezmišelnosti zahteve, naj čuvamo starodavne rimske (seveda slovenske ne!) spomenike, se nočemo pripraviti. Pesnik Katalinič-Jerotev je napisal v zadnji številki »Jadranske straže« lepo pesem pod naslovom »Skidajte lavove!« Mi pa ključno občinskemu zastopu z vsemi Ljubljančani: »Skidajte smešni rimski zid! Skidajte sramotni Tivoli in pomislite vendar enkrat, da ste zastopniki bele Ljubljane, da ste zastopniki prestolnice prosvitljene Slovenije!«

Stara molitev za ohranitev avstro-ogrške hiše. Iz knjige Mateja Golika, dušnega pastirja, tiskana v Reki leta 1918., izdala »Hiša dobre-ga tiska«.

»Dobri Bog, ohrani v miru in blagostanju celokupni avstro-ogrski dom; in kakor si ga Ti oblagodaril in ustanovil radi tega, da nam je v teh časih zaščita in varuh svete Cerkve, tako ga zdaj očvrsti in zaščiti z desnico svoje vsemogčnosti, da ga noben sovražnik ne obvlada, in ti, Gospod, daj, da bo pomoč in branik krščanstva. Veliki Bog, daj zmago prečastnim knezom avstro-ogrskim in ne odtegni nikoli svoje desnice od onih, ki se zatekajo samo k tebi. Vzdigni svojo mečo desnico proti vsem, ki zaslepljeni od mržnje in zavisti napadajo ta slavni dom. In ponižani naj odstopijo izpred Tvoje-ga obraza in naj spoznajo, da Ti bdiš nad svojimi izvoljenci in hočeš, da za veke ostane milostivo vladajoči avstrijski dom. Usliši nas, o Bog, in Tvoje ime bodi blagoslovljeno na veke!«

Dasi je ta molitev stara, je vendar Bog ni hotel uslišati, toda najdete jo lahko v knjigah, ki jih širijo klerikalne organizacije, medtem ko sedi njih vodja v jugoslovenski kraljevi vladi. Pravijo, da ima ravno radi tega večjo moč in je uslišana, če jo molite trikrat zjutraj popolnoči in trikrat zvečer popolne.

Iz kronike režimskih škandalov. Edina železniška proga, ki veže Dalmacijo z zaledjem, je v takem stanju, da resno ogrožava potnike, ki se vozijo po nji. Vsak dan se dogajajo nesreče, in če ni nesreče, pa imajo vlaki strahovite zamude. Tako sta trčila v zadnjih dneh vlaka trikrat drug ob drugega, in to pri Unešću, pri Solinu in pri Gomilici. Rezultat — nekaj milijonov škode in trje ranjenci. Zamud pa je nešteto in pri vsakem vlaku na dnevnem redu; lokomotive se ustavljajo na vsaki postaji — razlog, lokomotiva je stara, nima miru ne ponoči ne podnevi, ne isti se in ne snaži, zmanjkuje ji pare, pa se mora ustavljati, da jo nabere. Zakaj toliko nesreč? Odpuščen ali premeščen so sposobni kretničarji, novi pa so mladi in so prišli na svoje mesto po partijski protekciji in popolnoma neizkušeni. Vrh tega so slabo plačani in so radi tega popolnoma apatični. Tako se postopa z edino dalmatinsko železnico; če drugo ni pomagalo, da se Dalmacija uniči, pa naj še ji odvzame edini vir dohodkov, rajce, kar se najlažje doseže s takim prvovrstnim prometom.

Značilni pojavi v Bolgariji. Dočim je umor Protogerova oficijelno še vedno zavil v misterioznost, prihajajo iz Bolgarske povsem zanesljive vesti, ki pripovedujejo v nekem preokretu bolgarske politike napram Jugoslaviji. Seveda, te vesti moramo vzeti z vsjo rezervno na zna-

nje; a toliko je gotovo, da se je v makedonskem komitetu dogodil preokret, čigar žrtev je postal general Protogerov. Potankosti umora še niso znane, a to se ve, da so se člani makedonskega odbora razcepili na dva tabora. Na čelu nezadovoljnih stoji general Vikov in Vanča Mihailov. Medtem ko je Protogerov vodil politiko, ki je bila všeč Italiji in je dobival tudi od nje podporo, a je bil odločen nasprotnik sporazuma z Jugoslavijo, sta bila Vikov in Mihailov za ureditve ugodnih odnosov s sosedi. Razlika mišljenj je dovedla do obojestranskega sovraštva, tako da je prišlo do ogorčenih in krvavih spopadov v Sofiji, kjer so se zgrabili pristaši Protogerova in Mihailova. Pri teh spopadih je bilo več ljudi ranjenih in odnešenih v bolnico. Tako se je sedaj tuji med bolgarskimi komitaji pričela borba na življenje in smrt, dokler se končno ne razčistijo sedanje neznosne razmere. Do obračunavanja pa je prišlo tudi po drugih mestih, kjer je bilo tudi mnogo mrtvih in ranjenih. Zdi se, da je zavel tudi v Bolgariji drugi veter in se je obrnil kar do nas — po zahtevi narave in bratske krvi.

Po srednjeveškem receptu. V zadnjem času sta se sprijela in skregala naša dva škofijska ordinarijata zaradi nedolžne molitve »Ave Marija«. Gre edino za poslovenitev besedice »ave«, ki jo predstavljajo Ljubljančanje po nemškem kroju s »češčena«, a Mariborčani po starokranjskem z »zdrava«. Ljubljanski ordinarijat je ves ogorčen na mariborskega, ker hoče nesrečnež uvesti celo v Marijino molitev orjunaški in sokolski pozdrav, in ima radi tega ogenj v strehi. Bog ve, kako se bo rešil ta prepir — toliko pa vemo, da bodo podlegli Mariborčani, ker niso menda v Rimu tako dobro zapisani kakor so ljubljanski gospodje. Sač Rim bo imel zadnjo besedo pri »češčeni« in »zdravi«, a toliko pa vemo, da bo pri besedici »zdravo« Rim še bolj planil pokonci, kakor je planil ljubljanski pristno slovenski in rodoljubni ordinarijat, ki ga ustraši že sama besedica, pa najsi bo še tako lepa in domače slovenska.

PO UMORU PROTOGEROVA.

S Protogerovim je preminul eden največjih sovražnikov Jugoslavije. Padel je kot žrtev svoje lastne družbe. Toda na njegovo mesto stopi drugi in bo hodil verno po njegovi poti, ker glavni cilj krvave makedonske organizacije je borba proti naši državi.

Odnosaji med bolgarsko vlado in makedonstvujušči so v splošnem znani. V državnem prevratu, ki so ga uprizorili pristaši sedanjega režima, v pokolju jugoslovenskih zemljeradnikov bolgarskega plemena, so igrali makedonstvujušči glavno ulogo. Bil so ne samo stebra režima, ampak režim je bil pod stalno kontrolo njihovih bomb in bodal.

Kadarkoli se je od zunanje strani napravil na bolgarsko vlado pritisk, naj zatre makedonske bande, se je bolgarska vlada izgovarjala, da je preslaba in da nima sredstev; izgovarjala pa se je edino iz tega vzroka, ker je bila pod pritiskom makedonstvujuščih, ki jih je podpiral in jih še vedno podpira fašistovski režim v Rimu. Zakaj znano je, da je Protogerov stalno stanoval v največji bližini italijanskega poslanstva.

Brezdvomno je organizacija s smrtjo Protogerova jako oslabiljena in razdvojena, ker je izgubila človeka, ki je imel pri vladi največji vpliv. Radi tega pa je sofijski vladi zdaj omogočeno, da v interesu miru na meji in v interesu lastnega prestiža likvidira one bande, kojih edina naloga obstoji v tem, da sejejo smrt, razdor in sovraštvo po Balkanu.

Naša država preživlja zdaj svojo najtežjo fazo. Ako se ji posreči, da premaga to krizo in izide iz nje resnejša in z boljšo upravo, se bo morala z vsjo vneto letiti vprašanja o likvidaciji makedonske organizacije; na drugi strani bo pa morala gledati, da uvede v Stari Srbiji boljši, sigurnejši in smotrenejši režim. Zakaj to je glavni in najresnejši problem naše državne, notranje in zunanje politike.

Socialistično naziranje o narodnih manjšinah. G. Dragiša Lapčević, znani beograjski socialist, omenja v nekem članku beograjske »Politike« Italijane kot narodno manjšino v Jugoslaviji. Čudimo se g. Lapčeviću, da tako malo pozna prilike in lastni domovini, ker drugače bi ne mogel napisati take gorostasnosti. V državi, ki šteje trinajst milijonov prebivalcev, se pač ne more borih osem tisoč ljudi prištejati med narodne manjšine. A v Jugoslaviji ni mitj toliko Italijanov, ker so v tem številu po večini zapopadeli ljudje, ki so jih nasilno poitalijančili. Med temi 8 tisoč jih je nebroj, posebno v Splitu, ki niti ne poznajo italijanskega jezika, ampak so masedli prilizenjem vabam italijanašev in optirali v svoji nerazsodnosti za Italijo.

Rakova pot slovenskega gospodarstva. Med Avstrijo in Jugoslavijo se je podpisala dodatna pogodba k trgovinski pogodbi. Vsaktera država si seve prizadeva dobiti za svoje izdelke kolikor mogoče proste poti k sosedu, vsaka pa hoče obenem varovati svojo produkcijo in se braniti

uvoza blaga, ki ga lahko izdeluje doma. Zato je Jugoslavija zahtevala izdatno zvišanje industrijske carine na stroje, usnjate izdelke, pohištvo, lončarsko blago, kovine, papir in železnino. Jugoslavija se je pač na vse kripilje prizadevala, da bi ščitila svojo industrijo, a ji ni uspelo. Prav tako je hotela varovati svoj izvoz mesnin in se je branila, da bi dovolila Avstriji zvišanje carine na meso in klavno živino. Cilj pogajanj je bil, da se trgovinska pogodba z Jugoslavijo iz leta 1925. spravi v sklad z avstrijskimi carinsko-tarifnimi novelami iz leta 1926. in 1927. Gospodarski krog Slovenije so z dodatno pogodbo skrajno nezadovoljni in trdijo, da bo znanprej izvoz živine in mesa, vina, moke, bučnega olja in mnogih drugih pridelkov v Avstrije skoro nemogoč. Pri vsem bodo naši mali poljedelci najbolj prizadeji. Zakaj visoka carina na klavno živino, osobito na prašiče, bo uničila vsako kupčijo in živinorejcu se ne bo več izplačalo, da se peča s svojim nerentabilnim poslom.

ne rabimo drugega izraza svojega početja, so ga čez nekaj dni izpustili. Sicer pa so zaporji polni komunističnih osumlencev in ne preide dan, da ne gre večje krdejo v Rim na razpolago posebnemu tribunalu ali v konfinacijo.

Kresovi po Goriškem. »Edinost« od 6. t. m. je prinesla malo vest »Kresovi po Goriškem«. Ta notica, sama na sebi docela nedolžna, je dala povod gospodom okoli uradnega fašistovskega glasila »Popola di Trieste«, da je ta izprožil zopet grozljivi članek proti Slovincem pod Italijo, posebno pa proti »Edinosti«.

Članek se glasi v dobesednem prevodu takole: »Tako piše (tiska) neizrekliiva »Edinost«, ki še deset let potem, ko je izgini habsburški imperij, širi svojo vneto med drugorodnim prebivalstvom Julijske Krajine. Ta ogenj, ki bi, odet v poetične barve, vžigal skrivaj uboge, zaostale slovenske vasi, in ta ogenj je prav tisti, ki so ga prižgale nečiste roke na predvečer sv. Cirila in Metoda po hribih na Goriškem in v Vipavski dolini.

Gre za majhen narodni manevar, ki so ga izvršile zadnje neutolažljive patrolje radi smrti Avstrije. Praznovanje sv. Cirila in Metoda ni bila nikdar stara navada v teh pokrajinah. Na tkzv. Goriškem sta bila svetnika samo Mohor in Fortunat, svetnika, ki gotovo nista bila Slovana. Le v zadnjih letih, odkar je Avstrija začela med priseljenimi Slovani (ostran Julijskih Alp gojiti misel, da bi se lahko polastili našega ozemlja, se je hotelo s strani poklicanih panslavističnih agitatorjev usvariti »kult sv. Cirila in Metoda« z namenom, da tako združijo južne Slovence s Slovani s Češkega in Moravskega, kjer sta ta dva macedonska svetnika resnično izvrševala svojo apostolstvo.

Torej ni »stari običaj«, praznovati v hriboviti Furlaniji (?) in po vipavski dolini imenovana svetnika, ki so ju agitatorji postavili na svoj prapor, temveč to je nova avstro-slovenska ustanova.

Prvi kresovi, ko so se vžigali povseh Julijske Krajine, tudi po drugorodnih, so bili, kakor po vseh delih Italije, kresovi sv. Ivana. Upajmo, da so kresovi, ki so po »Edinosti« bili vžigani pretekle sredo, zadnji, kajti ako bi se ponovili, bi se lahko smatrali za provokacijo in vzbudili obzaložanje in represalije...

Države se ne ljubi v besedah, nego z dejanji.

50.000 Din nagrad

prinaša svojim naročnikom zadnji »R A Z G L E D«. Glavni pogoj je, da postanete naročnik. Zahtevajte brezplačno številko na ogled. Naročnina Din 80— letno, Din 40— polletno in Din 20— četrtletno

Uprava Ljubljana, Šelenburgova ulica 7/II.

Naročnino lahko plačate pri vsakem poštnem uradu na čekovni račun št. 14.589.

Tužni glasi.

udanost italijanski stvari in volji vodje.« (Pravo sliko obdarovanih požigalcev glej v zadnji številki »Orjume«!)

Šolski skrbnik zopet grozi. Pred dnevi je šolski skrbnik za Julijsko Krajino razposlal okrožnico, v kateri hvali učiteljsvo radi svojega delovanja na šolskem polju in seveda tudi v balističnih organizacijah. — Okrožnica končuje z besedami: »Onim — maloštevilnim, ki niso znali, ali niso hoteli slišati poziv prenovljene Nacije, ki niso znali ali niso hoteli razumeti, koliko lepote in koliko moči je v tem ponosnem vzveteju naše Italije, pravimo: V tej naši Italiji od danes naprej ni mesta za tako neumne, za brezčutneže, za nesposobne.«

In še aretacije. V medeljo 1. t. m. so se nekateri fantje iz Sv. Križa pri Trstu počali k morju, da se kopajo. Toda niso še bili dolgo tam, ko so pridrevli karabinjerji in miličniki in jih kratkomalo aretirali. Peljali so vse vkleknjene, bilo jih je 14 fantov v vas, odkoder so takoj telefonsko poklicali iz Trsta kamijon, da bi jih prepeljali v Trst. Ko je pridrdral kamijon v vas, so se zbrali vsi domačini na trgu in so se zgrajali nad takim početjem karabinjerjev, ki nadomestujeta te dni odsotnega brigadirja. Spričo splošne razjarjenosti so karabinjerji dali ukaz kamijonu, da naj gre v Nabrežino. V resnici pa so ustavili vse mimovozeče avtomobile, tako, da so napravili nekak zid, za katerim so potem varni pred domačini spravili uboge fante na kamijon in jih pripeljali v Trst, kjer so jih obdržali v zaporu, ne da bi jih kdo izpraševal. Čez tri dni so jih nato izpustili.

Slično so aretirali te dni na Katiirani mladeniča Lavrenčiča, baje radi nekega pisma, ki mu ga je zopet baje nekdo pisal iz Rusije. Pretili so mu celo s konfiskacijo, češ, da je dobil večji ovitek komunističnih letakov. Ker se je morala celo kvestura prepričati o neosnovanosti, da

Ob obletnici požiga Narodnega doma v Trstu. 14. t. m. je prinesel »Popolo di Trieste« in »Piccolo« sledečo vest:

Plemenita akcija Nj. Ekscelence Giunta. Nj. Ekscelenca poslanec Giunta je dal Nj. Ekskelenci prefektu, komendatorju Fornacariju, naj o priliki obletnice požiga Narodnega doma »Balkana« izrazi svoj pozdrav in svojo podporo tovarišem prve ure, ki se nahajajo v bolj slabih razmerah.

Nj. Ekscelenca je, izvršujoč ta ukaz, zbral večeraj zvečer v svojem kabinetu Josipa Fontanona, Carnino Sorentina, Antona Tassana, Antona Venuttija, Frančiška Menunnija, Miho Decio, Giancito, Gasso, Paolo Genunzio, Mariano Scocchia, Gastona Croci, Felice Rubino, katerim je izrazil mišljenje Nj. Ekskelencije, podtajnika v min. Predsedstvu, in je povdarjal globok in viden pomen. Sestanku je prisostvoval pokrajinski politični tajnik ing. Cobolli-Gigli, ki se je pridružil besedam in Nj. eksc. prefektovem mnenju, da je nerazdružljiva zveznost v mislih in dejanjih fašizma.

Obdarovanci so prosili Nj. Eksc. prefekta, naj izrazi Nj. eksc. Giuntij ganjenost njihovega hvaležnega srca in izraz njihove neomajne zvestobe do režima in do vodje, kar je prefekt tudi storil v brzojavki na Nj. eksc. Giunto.

Komentarja ni treba. Ministrsko predsedstvo je plačalo sedaj požigalce Narodnega doma v Trstu. »Popolo« pa je smatral vendarle potrebnim, da doda še malo komentarja.

»Simpatična epizoda, ki jo zgoraj omenjamo, priča še enkrat o nepretrgani medsebojni ljubezni in veri med odličnimi eksponenti fašistovske akcije v Trstu, ki se je vršila vsak čas, v težkih in veselih prilikah, z na zunanji marsikaterikrat različnimi znaki, v bistvu pa vedno obrnjena proti istemu narodnemu cilju, namreč velikimussolinijanski realizaciji. Ako je to v sreću ljudstva, ki je od fašizma prejelo veselo zagotovilo, da zmaga ne bo dalje zategnjena, gre predvsem poslancu Giuntiju, to je ustanovitelju in prvemu uredniku »Popola« namreč hvaležna misel »Popola di Trieste« obenem z misljo fašistovske federacije.

Hrabro cesarstvo težkih bojev je zashušilo izraza stalnega spomina. In Francesco Giunta ga je znal izraziti s plemenitostjo, ki jo je globoko občutil fašistovski Trst.

Bojevita strast, s katero so četaši iz leta 1919. odgovorili na uboj Giulija in Rossija, je vedno v srcih jadranskega fašizma v polni uslužnosti režimu, ki je priklobil Italiji zmago in ugled v svetu.

Kakor nalašč je datum sramotnega zločina v Dalmaciji, ki se skoro ujema z datumom umora Battistija, združen z zgodovinskimi dnevom v Bocnu, in če bi jih kralj še enkrat poklical bi vsi disciplinirani nadaljevali svoj pohod. S tem, da obrača tržaški fašizem svojo hvaležno misel Francesco Giuntiju, ponovno zatrjuje, ponosen na svoj početek in na svojo čast, svojo popolno

RADIO

aparati in sestavine slovitih nemških tvornic, s katerimi vsak čas lahko poslušate ves svet, so po tvorniških cenah v veliki izbiri v zalogi. Zahtevajte, da se vam še danes brezplačno pošlje ilustrovani cenovnik R No 6. Odplačilo v 4 mesečnih obrokih dovoljeno, ako se ob nakupu plača tretjina zneska v gotovini.

Radioblažek, Beograd, Jakšićeva 11. - Telefon 41-85.

Čitajte, širite in podpirajte svobodno besedo Orjume!

ZA POLETJE

naj izgledajo tudi Vaše obleke sveže in kakor nove, zato pustite iste kemično čistiti, barvati, plisirati in likati v tovarni

JOS. REICH, LJUBLJANA
POLJANSKI NASIP 4-6.

Sprejemališče: ŠELENBURGOVA ULICA ŠT. 3
Izvršitev v 24 urah. Postrežba točna. Cene zmerne.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

Je najmodernejša urejena ter izvršuje vsa tiskarska dela od najpreprostejšega do najmodernejšega. - Tiska šolske, mladinske, leposlovne in znanstvene knjige. Ilustrirane knjige v eno- ali večbarvnem tisku. - Brošure v malih in tudi največjih nakladah. Časopise, revije, mlad. liste.

Okusna oprema ilustri. katalogov, cenikov in reklam. listov. Lastna tvornica šolskih zvezkov.

Šolski zvezki za osnovne in srednje šole
Risanke, dnevnik in beležnice.